

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ปฏิสัมพันธ์ทางวาทะระหว่างครูกับนักเรียนในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาทะระหว่างครูกับนักเรียนในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เปรียบเทียบอัตราส่วนของปฏิสัมพันธ์ทางวาทะ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างระดับชั้นเรียนในด้านต่อไปนี้

2.1 อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของครูกับการใช้เวลาพูดของนักเรียน

2.2 อัตราส่วนระหว่าง เวลาพูดของครู เพื่อการกระตุ้นกับ เพื่อควบคุมพฤติกรรม

นักเรียน

2.3 อัตราส่วนระหว่าง เวลาที่นักเรียนพูดริเริ่มกับ เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมด

2.4 อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาบรรยายกับการใช้เวลาพูดทั้งหมด

2.5 อัตราส่วนระหว่างการใช้อธิพจน์ทางอ้อมกับการใช้อธิพจน์ทางตรงของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย เป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 60 คน และนักเรียนที่เรียนกับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 120 ชั้นเรียน ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาทะของ เนด เอ ฟแลนเดอร์ส (Flanders' Interaction Analysis Categories) โดยจำแนกพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็น 10 ประเภท

การหาความเที่ยงของการสังเกต ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยบันทึกพฤติกรรมการสอนจากการสอนจริงและจากเทปบันทึกเสียง จนได้ค่าความเที่ยงระหว่าง 0.8686-0.9815 และผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยได้ไปฝึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ค่าความเที่ยงระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเป็น 0.9429 แล้วจึงออกเก็บข้อมูล

ในระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้หาความเที่ยงอีกทุก ๆ สัปดาห์จากเทปบันทึกเสียง ได้ค่าความเที่ยงของการสังเกตดังนี้

ค่าความเที่ยงของการสังเกตของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จากโรงเรียนศรีอยุธยาเป็น 0.9527

ค่าความเที่ยงของการสังเกตของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยเป็น 0.9596

ค่าความเที่ยงของการสังเกตของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จากโรงเรียนปากน้ำวิทยาคมเป็น 0.9831

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการบันทึกพฤติกรรมแต่ละคาบเรียนมารวมกัน 120 คาบเรียนแล้วหาความถี่โดยเขียนใส่ลงในตารางวิเคราะห์ (เป็นตารางมิติ 10×10) จากนั้นเปลี่ยนความถี่ให้เป็นร้อยละ หาพฤติกรรมเฉลี่ยแต่ละประเภทของครูและนักเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นเรียนของอัตราส่วนทั้ง 5 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว ด้วยค่าสถิติเอช (H) ในการคำนวณทางสถิติผู้วิจัยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สรุปผลการวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง "ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" ได้ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.1 ครูใช้เวลาพูดทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 67.0346 โดยใช้เวลาพูดมากที่สุดสำหรับการบรรยาย ร้อยละ 46.4722 และใช้เวลาพูดน้อยที่สุดสำหรับการวิจารณ์หรือใช้อำนาจของครูร้อยละ 0.6906

1.2 นักเรียนใช้เวลาพูดทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 23.0271 โดยใช้เวลาพูดตอบคำถามครูร้อยละ 12.0485 และใช้เวลาพูดริเริ่มร้อยละ 10.9786

1.3 การเงียบหรือความงุนงงสับสนคิดเป็นร้อยละ 9.9382 ของเวลาทั้งหมด

1.4 ครูใช้เวลาพูดในการสอนเน้นเนื้อหาคิดเป็นร้อยละ 69.1406 ของเวลา

ทั้งหมด

1.5 อัตราส่วนการใช้คำถามของครูเมื่อเปรียบ เทียบกับการบรรยายคิด เป็น

0.2197

1.6 ครูตอบสนองคำพูดของนักเรียนโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมคิด เป็นร้อยละ 6.7794

1.7 ครูตอบสนองคำพูดของนักเรียนโดยใช้อิทธิพลทางตรงคิด เป็นร้อยละ 2.9180

1.8 อัตราส่วนการใช้อิทธิพลทางอ้อมกับอิทธิพลทางตรงเพื่อตอบสนองคำพูด

ของนักเรียนคิด เป็น 0.6991

1.9 นักเรียนพูดตอบสนองครูคิด เป็นร้อยละ 9.7308

1.10 นักเรียนพูดต่อเนื่องกันสูงสุดคิด เป็นร้อยละ 8.0146

1.11 นักเรียนพูดตอบคำถามครูคิด เป็นร้อยละ 7.5674

2. ผลการเปรียบเทียบอัตราส่วนต่าง ๆ ไม่ทำให้อัตราส่วนต่อไปนี้แตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ

ก. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของครูกับการใช้เวลาพูดของนักเรียน

ข. อัตราส่วนระหว่าง เวลาพูดของครูเพื่อการกระตุ้นกับ เพื่อควบคุมพฤติกรรม

นักเรียน

ค. อัตราส่วนระหว่าง เวลาที่นักเรียนพูดริเริ่มกับ เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมด

ง. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาบรรยายกับการใช้เวลาพูดทั้งหมดของครู

จ. อัตราส่วนระหว่างการใช้อิทธิพลทางอ้อมกับการใช้อิทธิพลทางตรงของครู

อภิปรายผลการวิจัย

1. ครูใช้เวลาพูดทั้งหมดร้อยละ 67.0346 และเวลาส่วนใหญ่ใช้สำหรับการบรรยาย เน้นเนื้อหา ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2518: 38) ที่พบว่าครูใช้เวลา สำหรับการพูด ร้อยละ 70 และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2522: 26-27) พบว่าครูใช้เวลา การพูด ร้อยละ 68.75 และงานวิจัยนี้พบว่า นักเรียนใช้เวลาพูดทั้งหมดร้อยละ 23.0271 ซึ่งสูงกว่าผลการวิจัยของชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2518: 38) ซึ่งพบว่านักเรียนใช้เวลาพูดทั้งหมด ร้อยละ 11 แต่ใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของ คงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2522: 26-27) ที่พบว่า

นักเรียนใช้เวลาพูดทั้งหมดร้อยละ 16.75 การที่ครูสังคัมศึกษาใช้เวลาพูดมากเช่นนี้ แสดงว่า การเรียนการสอนในหลักสูตรใหม่ไม่ได้เปลี่ยนไปจากการสอนแบบ เดิมนัก ครูยังคง สอนโดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตรใหม่ และการที่ครูสังคัมศึกษาใช้เวลาพูดมากเช่นนี้ อาจเป็น เพราะรายละเอียด เนื้อหาวิชามีมาก ครูต้องสอนให้ทันตามหลักสูตร ครูส่วนมากเคยชินกับการสอนแบบที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียน ซึ่งครู เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนโดยตรง

อีกประการหนึ่งการจัดอบรมครูสังคัมศึกษายังทำได้ไม่กว้างขวางนัก จึงเป็นสาเหตุ ที่ทำให้ครูสอนสังคัมศึกษาไม่มีความรู้ความ เข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ และวิธีสอนใหม่ ๆ ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนคิด เป็น คือคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถอธิบายหรือซักถามครูอย่างเสรี เช่น วิธีสอนแบบสืบสอบ อภิปราย แก้ปัญหา เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึง เป็นสาเหตุที่ทำให้ครูสังคัมศึกษา เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนการสอนน้อย กล่าวคือวิธีสอนของครูยังคง เป็นศูนย์กลางของห้องเรียนและไม่เปิดโอกาส ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากนัก นักเรียนจึงมีโอกาสดูริเริ่มหรือแสดงความคิด เห็นน้อย

2. พฤติกรรมทางวาจาที่ครูใช้เวลาสูงสุดคือ เวลาที่ใช้ในการบรรยายคิด เป็นร้อยละ 46.4722 ของเวลาทั้งหมด ซึ่งใกล้เคียงผลการวิจัยของชูกิลีน อุนวิจิตร (2518: 38) ที่พบว่าครูใช้เวลาในการบรรยายร้อยละ 50.97 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะครูผู้สอนเกรงว่า จะสอนเนื้อหาไม่ทันตามหลักสูตร และยังเน้นที่การให้รายละเอียดใน เนื้อหาวิชา โดยครูเป็นผู้ บอกให้ ซึ่งงานวิจัยของ ปรากฏ์สุวรรณ อติตโต (2524: 113) ก็ได้พบว่าปัญหาเกี่ยวกับ หลักสูตรสังคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 คือเนื้อหาสาระของวิชาสังคัมศึกษา ในหลักสูตรนี้ มีขอบ เขตกว้างเกินความสามารถของครูที่จะสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดได้ ทั้งเนื้อหาในหลักสูตรให้นักเรียนเรียนในสิ่งที่ซับซ้อนและไกลตัวนักเรียน จึงพบว่าการเรียน การสอนส่วนใหญ่ครูยึดถือตำราเรียนมากเกินไปและใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ ยิ่งกว่านั้นวิชัย จันทรเทพา (2524: 119) ก็ได้พบว่าปัญหาที่นับว่ามีความสำคัญเป็นอุปสรรค อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของครูสังคัมศึกษา คือปัญหาการสอนตามหลักสูตรใหม่ ซึ่งมีเนื้อหา บางเรื่องยากเกินไปและเนื้อหาไม่สอดคล้องกับ เวลาและหน่วยการเรียน และครูขาดความรู้ และทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ ครูซึ่งสอนแบบบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ และ งานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2527: 54-58) ก็ได้พบว่าในเรื่องของ

เนื้อหาวิชาในด้านศีลธรรมและประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ปรากฏว่า เนื้อหาวิชาโดยรวม ๆ แล้วมีมากเกินไป ทำให้ครูสอนไม่ทันเวลาและจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนขณะที่ครูสังคมนาศึกษาทำการสอน พบว่าครูผู้สอนยังคงใช้วิธีสอนแบบบรรยายถึงประมาณร้อยละ 90 เกี่ยวกับเรื่องนี้ พัฒนา จันทนา และคณะ (2527: 41-41) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ในวงการศึกษานักเรียนของไทยในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนมากจะเป็นแบบบรรยาย หรืออ่านจากคู่มือการสอนประกอบการเขียนกระดานดำ มีการใช้สื่อการสอนบ้างเป็นครั้งคราว ส่วนนักเรียนมีหน้าที่ฟังคำบรรยายและจดบันทึก มีนักเรียนเพียงส่วนน้อยมีส่วนในการอภิปรายซักถาม หรือได้ทำกิจกรรมการเรียนอื่น ๆ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะนักเรียนมีจำนวนมากเกินไปกำลังของครู และนักเรียนเรียนด้วยตนเองไม่เป็น ครูถือเอาความสะดวกสบายของตนเองเป็นหลักหรือสาเหตุที่สำคัญอาจเป็นเพราะครูขาดความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดทักษะในการจัดวิธีการเรียนการสอน ในความเป็นจริงแล้วไม่มีวิธีการสอนวิธีใดที่ดีที่สุด แต่หากจะพิจารณาตามหลักสูตรใหม่แล้ว จะเห็นว่ามีมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน บทบาทของครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ครูจึงมีควรใช้เวลาในการบรรยายมากถึง 46.4722 ในการสอนวิชาสังคมนาศึกษาแนวใหม่ ครูควรจะพัฒนานักเรียนทุกด้านโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เป็นแนวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังที่พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 86) ได้เสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมนาศึกษาตามหลักสูตรใหม่ ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง มุ่งให้นักเรียนฝึกหัดปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น ฝึกหัดคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจ แก้ปัญหา ตลอดจนแสวงหาความรู้อย่างมีระบบนั้นคือเน้นที่ "วิธีการเรียน" หรือ "เรียนอย่างไร" มากกว่า "เรียนอะไร" หลักสูตรที่ดีจึงมีลักษณะที่เน้นประสบการณ์ของผู้เรียนให้ใช้วิธีการเรียนแบบสืบสอบและแบบแก้ปัญหา เป็นสำคัญ เพื่อฝึกให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนวิชาสังคมนาศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าเวลาสูงสุดที่ครูใช้แสดงในการสอนพฤติกรรมทางวาจา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือการใช้เวลาในการบรรยายถึงร้อยละ 50.4832 ทั้งนี้อาจเป็นที่เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เอื้อให้ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีสอนแบบอื่น

3. ครูนำความคิด เห็นหรือนำคำตอบของนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการเรียน การสอน (พฤติกรรมช่วง 3-3 ร้อยละ 1.4696) น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2518: 29) ที่พบว่าครูมีพฤติกรรมนี้น้อยเช่นกัน คือร้อยละ 0.84 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูยังมุ่งเน้นเนื้อหาวิชา สอนแคในสิ่งที่อยู่ในบทเรียนมากกว่าที่จะเปิดโอกาส ให้นักเรียนเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะครูสังคมนาวิชาขาดทักษะในการใช้ คำถาม เมื่อครูตั้งคำถามและเมื่อนักเรียนตอบคำถามแล้วครูก็ไม่นำคำตอบของนักเรียนมา เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่จะสอนต่อไป แต่ครูจะเริ่มถามคำถามใหม่ หรือพูดต่อไปโดยไม่คำนึงถึง ผู้เรียนว่าจะมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไร ดังนั้นครูสังคมนาวิชาจึงควรเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม โดยยอมรับความคิด เห็นหรือนำคำตอบของนักเรียนมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากกว่านี้ เพื่อ เป็นแรง เสริมให้นักเรียนมีกำลังใจในการที่พูดตอบคำถามครูหรือพูดริ เริ่มแสดงความคิด เห็น แล้ว เป็นที่ยอมรับของครู มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง ทำให้นักเรียนสนใจที่จะ เรียน มีความพยายามที่จะพูดให้มากขึ้น สำหรับครูสังคมนาวิชา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการ นำความคิด เห็นหรือคำตอบของนักเรียนมาใช้ประโยชน์สูงมากกว่าระดับอื่นคิด เป็นร้อยละ 1.7459

4. ครูใช้เวลาในการออกคำสั่ง การแนะแนวทางและวิจารณ์หรือการใช้อำนาจ คิดเป็นร้อยละ 3.3240 ของเวลาทั้งหมด ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2518: 29) ซึ่งพบว่าครูใช้เวลาในการออกคำสั่ง การแนะแนวทางและการวิจารณ์หรือใช้อำนาจ ร้อยละ 4.77 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนวิชาสังคมนาวิชาในปัจจุบันครูใช้เวลาในการ ออกคำสั่ง การแนะแนวทางและวิจารณ์หรือการใช้อำนาจของครูน้อยเช่นเดิม อาจเป็นเพราะ ครูสอนโดยการบรรยาย ครูเป็นศูนย์กลางการเรียน นักเรียนฟังและจดบันทึกตามที่ครูบอกเกือบ ตลอดเวลา พฤติกรรมดังกล่าวมีโอกาสดังกล่าวน้อย

5. อัตราส่วนระหว่างการพูดริเริ่มของนักเรียนกับ เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมดคิด เป็น ร้อยละ 10.9786 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าผลการวิจัยของชุกกลิ่น อุณวิจิตร (2518: 29) ที่พบว่าอัตราส่วนระหว่างการพูดริเริ่มของนักเรียนกับ เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 3.51 แสดงว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนวิชาสังคมนาวิชา มีโอกาสได้พูดริเริ่มมากขึ้น กว่าในอดีต แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะแสดงว่านักเรียนจะเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน เพราะ การพูดของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นการพูดเพื่อตอบคำถามครูซึ่งคิด เป็นร้อยละ 12.0485 ของเวลา ที่นักเรียนพูดทั้งหมด ทั้งนี้ เป็นเพราะครูสังคมนาวิชาส่วนใหญ่ยังคงสอนโดยใช้อธิพลทางตรงมากกว่า

อิทธิพลทางอ้อมนั่นเอง นักเรียนจึงไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและตั้งคำถามถามครูมากเท่าที่ควรจะเป็นไปตามที่หลักสูตรใหม่คาดหวังไว้

6. ครูใช้เวลาในการกระตุ้นพฤติกรรมกรรมการสอนคิดเป็นร้อยละ 27.0296 และใช้เวลาในการควบคุมพฤติกรรมคิดเป็นร้อยละ 3.3340 เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนระหว่างเวลาพูดของครูเพื่อการกระตุ้นพฤติกรรมกับเพื่อควบคุมพฤติกรรมปรากฏว่าเท่ากับ 0.6791 แสดงว่าครูใช้เวลาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมคิดเป็นร้อยละ 67.8952 ซึ่งสูงกว่าการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2518: 248) และชุกส์ลีน อุนวิจิตร (2518: 29) ที่ปรากฏผลว่าครูใช้เวลาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเพียงร้อยละ 55 และ 60.4149 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูสังคมนศึกษาพยายามที่จะกระตุ้นให้นักเรียนพูดมากกว่าวิชาอื่น ซึ่งตรงกับการวิจัยของ บัวบุชา ชื่อตรง (2512: 68) ที่ว่าวิชาสังคมนศึกษาเป็นวิชาเดียวที่ครูใช้การกระตุ้นพฤติกรรมมากกว่าการควบคุมพฤติกรรมนักเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับนักการศึกษาหลายท่านที่เห็นว่า การกระตุ้นพฤติกรรมเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าการควบคุมพฤติกรรมซึ่ง บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner 1960: 103) ได้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไม่ได้เรียนจากการพูดตามสิ่งที่ครูบอกเท่านั้น สิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเรียนคือแรงจูงใจหรือการกระตุ้นพฤติกรรม (positive reinforcement) ปีเตอร์ ซี แมดเดน (Peter C. Madden 1974: 47) ก็ได้เสนอแนะว่า แรงจูงใจหรือการกระตุ้นพฤติกรรม (positive reinforcement) ให้ผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนได้ดีกว่าการทำโทษหรือการบังคับให้เรียน

7. การวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่าครูสังคมนศึกษายังคงใช้อิทธิพลทางอ้อมในการสอนคิดเป็นร้อยละ 17.2384 และใช้อิทธิพลทางตรงในการสอนถึงร้อยละ 49.7962 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของโจเซฟ เอช จากอบ (1973: 213-220), แมรี แอล เซินฮอลฟ์ (1975: 2163), บัวบุชา ชื่อตรง (2512: 68-69), สถาพร มาลีเวชพงศ์ (2517: 36), ศุภร ศรีแสน (2517: 35), สมบูรณ์ สุริยวงศ์ (2517: 35-37), พเยาว์ ผลฤทธิ์ (2517: 69-77), กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2518: 248), ชุกส์ลีน อุนวิจิตร (2518: 38) และคงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2522: 26-27) ซึ่งต่างก็พบว่าครูใช้อิทธิพลทางตรงในการเรียนการสอนมากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม ครูยังคงใช้อิทธิพลทางตรงในการสอนมากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม เพราะ

การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปครูยังคงใช้การสอนโดยวิธีบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพฤติกรรมทางวาจาที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมซึ่งได้แก่ ครูพูดยอมรับความรู้สึกของนักเรียน พูดชมเชยหรือเสริมกำลังใจ การยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ การถามนักเรียนนั้น ครูใช้น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 17.2984 ของเวลาทั้งหมด อันที่จริงการสอนสังคมศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา พุทธศักราช 2521²⁵²¹ ครูควรเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น คือมีลักษณะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีประกอบกัน เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรบูรณาการและเพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาได้ ครูจึงควรเพิ่มการใช้อิทธิพลทางอ้อมให้มากขึ้น

ผลการวิจัยของ ลัว เอ็น เนลสัน (Lois N. Nelson 1966: 417-425) ก็ได้พบว่า การสอนโดยที่ครูใช้อิทธิพลทางอ้อมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทางศิลปภาษาและศัพท์ดีกว่าการสอนแบบที่ครูใช้อิทธิพลทางตรง และ เอ็ดมัน เจ อมิดอน (Edmund J. Amidon 1967: 217-229) ได้ทำการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมมีสัมฤทธิ์ผลวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้อิทธิพลทางตรง รวมทั้ง เนด เอ แฟลนเดอร์ส (Ned A. Flanders 1967: 330) ก็พบว่าครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อมมากกว่าอิทธิพลทางตรงจะช่วยเสริมสร้างเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าครูที่ใช้อิทธิพลทางตรง และจากการวิจัยของ ประสงค์ จันทองจีน (2518: 26-30) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูใช้อิทธิพลทางอ้อมสูงนั้นผลการเรียนจะสูงด้วยเช่นเดียวกัน

8. จากการทดสอบอัตราส่วนต่าง ๆ ในข้อ 2 ปรากฏว่า ระดับชั้นเรียนต่างกัน ไม่ทำให้อัตราส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของครูกับการใช้เวลาพูดของนักเรียน อัตราส่วนระหว่างเวลาพูดของครูเพื่อการกระตุ้นกับ เพื่อควบคุมพฤติกรรมนักเรียน อัตราส่วนระหว่าง เวลาที่นักเรียนพูดริเริ่มกับ เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมด อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาบรรยายกับการใช้เวลาพูดทั้งหมดของครู และอัตราส่วนระหว่างการใช้อิทธิพลทางอ้อมกับการใช้อิทธิพลทางตรงของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 นั้น อาจเป็นเพราะว่าระดับชั้นเรียนใกล้เคียงกัน ครูสังคมศึกษาได้ใช้วิธีการสอนอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นผลจากการได้รับการอบรมวิธีการสอนสังคมศึกษามาทำนองเดียวกัน ดังนั้น เมื่อครูสังคมศึกษาสอนวิชาสังคมศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม จึงใช้วิธีการสอนที่คล้าย ๆ กัน จึงทำให้พฤติกรรมในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับชั้นต่างกันมีอัตราส่วนดังกล่าวไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันผลิตครู

1.1 ควรกำหนดนโยบายในการผลิตครูให้มีความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่พัฒนาทักษะทางการเรียนควบคู่กับการให้ความรู้ทางทฤษฎี

1.2 ควรเห็นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางวาทะระหว่างครูและนักเรียน สักัดให้นักศึกษาสามารถ เสริมสร้างความสามารถในการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางวาทะ เพื่อการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

2.1 ควรมีแผนงานในการนิเทศการสอนในโรงเรียน เช่น มีการสังเกตการสอน ของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำ และช่วย เหลือครูในด้านการเรียนการสอนโดยเฉพาะ เรื่องปฏิสัมพันธ์ทางวาทะในการเรียนการสอน

2.2 ควรจัดโครงการและกิจกรรม เพื่อพัฒนาการสอนของครูประจำการ เกี่ยวกับ เรื่องปฏิสัมพันธ์ทางวาทะในการเรียนการสอนโดยการจัดการประชุม เชิงปฏิบัติการในช่วงปิดภาค เรียนหรือก่อนปิดภาค เรียนหรือจัดส่งครูไปรับการอบรม เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงการเรียน การสอนของตนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ควรจัดห้องสมุดสำหรับอาจารย์ ที่รวบรวมวารสาร หนังสือ คู่มือครู เอกสารเกี่ยวกับวิชาชีพครูและการพัฒนาการศึกษา การเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้ศึกษา ค้นคว้า ทราบข่าวความ เคลื่อนไหวทางการศึกษา เช่นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การพัฒนา การเรียนการสอน ครูจะได้นำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเอง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

3.1 ควรมีการประเมินสมรรถภาพทางการสอนของตนเองในด้านปฏิสัมพันธ์ทาง วาทะในการเรียนการสอน ซึ่งอาจประเมินโดยบุคคลอื่นโดยการสังเกต หรือประเมินด้วย ตนเองจากแถบบันทึกเสียงของตนเองขณะทำการสอน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 ควรเข้ารับการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมในการประชุม เชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ ปฏิสัมพันธ์ทางวาทะในการเรียนการสอน และวิธีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนอย่าง มีระบบ รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อจะได้นำความรู้ไปฝึกฝน และปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางการสอนของตน

3.3 ควรวางแผนการสอนเป็นลำดับขั้นตอน และวางแผนการใช้คำพูดอันจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน จะเป็นแนวทางแก่ครูในการวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

3.4 ควรกระตุ้นให้นักเรียนได้พูดแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความคิดริเริ่มในชั้นเรียนให้มากที่สุด เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย

3.5 ครูควรใช้อิทธิพลทางอ้อมและใช้การกระตุ้นให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ชมเชยหรือเสริมกำลังใจและการนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดกำลังใจในการโต้ตอบและแสดงความคิดเห็น

4. ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

4.1 การพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดให้เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้เป็นคนกล้าแสดงความคิดเห็น และมีทักษะในการพูดควบคู่กับการให้ความรู้ในเนื้อหาวิชา

4.2 หน่วยงานนิเทศกรรมการสามัญศึกษา และการฝึกหัดครูควรนำแบบจำลองทักษะการสอนจุดภาค เอกสาร คู่มือครูเกี่ยวกับเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางวาจาในการเรียนการสอน และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนอย่างมีระบบออกเผยแพร่ให้ครูผู้สอนได้ศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิธีสอนต่อไป

4.3 ควรจัดฝึกอบรมครูประจำการ ด้านพฤติกรรมทางวาจาของครูในการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูใช้อิทธิพลทางอ้อมให้มากที่สุด เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้น

5. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจทำการวิจัย

5.1 ควรศึกษา เปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของครูที่ได้รับการอบรมวิธีวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางวาจาในการเรียนการสอนของ เนค เอ แฟลนเดอร์ส กับครูที่ยังไม่ได้รับการอบรมวิธีวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของ เนค เอ แฟลนเดอร์ส

5.2 ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับผลของการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.3 ควรมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของครูและนักเรียน
ในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค หรือ เปรียบเทียบในด้านอายุ และฐานะทางเศรษฐกิจของครูและ
นักเรียน หรือครูที่ได้รับการอบรมการสอนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรใหม่กับครูที่ไม่ได้รับ
การอบรม

5.4 ในการสังเกตบันทึกพฤติกรรมทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียน ระยะเวลา
ในการสังเกตบันทึกพฤติกรรมทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนควรจะเป็นช่วงเวลาในภาคต้น
ของปีการศึกษา เพราะครูจะไม่รีบเร่งสอน เพื่อให้จดจำตามหลักสูตร เพราะมีเวลาในการเรียน
การสอนมากพอ กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีไม่มากเท่าภาคปลายของปีการศึกษา ครูส่วนใหญ่จะมี
โอกาสใช้วิธีการสอนอย่างอื่นที่ไม่ใช่การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว